

LIETUVOS EKONOMIKOS GAIVINIMO IR ATSPARUMO DIDINIMO PLANO RODIKLIŲ PASIEKIMO RIZIKŲ VALDYMAS

2024 m. gruodžio 20 d.

Nr. VRE-6

SANTRAUKA

Vertinimo svarba

Lietuvai skirta 3 849,2 mln. Eur (5,37 proc. šalies BVP) ES paramos nacionalinio ekonomikos gaivinimo ir atsparumo didinimo plano „Naujos kartos Lietuva“ priemonėms įgyvendinti. 2 297,5 mln. Eur šios paramos sudaro negrąžintina parama, 1 551,7 mln. Eur – paskola. Lietuva, siekdama gauti finansinę paramą, įsipareigojo iki 2026-08-31 pagal nustatytą orientacinį tvarkaraštį pasiekti 218 rodiklių: 198 – negrąžintinai paramai ir 20 – paskolai gauti. 49 proc. visų rodiklių numatyta pasiekti plano įgyvendinimo pabaigoje – 2025–2026 m.

Plane numatytų priemonių įgyvendinimas turėtų prisidėti prie reikšmingų šalies pokyčių, susijusių su švietimu, sveikata, žaliaja pertvarka, skaitmenizacija, inovacijomis ir mokslu, viešojo sektoriaus pertvarka ir socialine apsauga. Laiku nepasiekus rodiklių arba pasiekus ne visa suplanuota apimtimi, Lietuva gali gauti ne visą jai skirtą finansinį įnašą, be kurio kiltų rizika neįgyvendinti šaliai svarbių reformų ir investicijų.

Vertinimo tikslas ir apimtis

Vertinimo tikslas – įvertinti pažangą įgyvendinant Lietuvos ekonomikos gaivinimo ir atsparumo didinimo planą ir rizikas, siekiant vėliausio plano laikotarpio rodiklių.

Pagrindinės vertinimo kryptys:

- ✓ plano įgyvendinimo pažanga;

- ✓ vėliausio plano laikotarpio – 2025–2026 m. – rodiklių pasiekimo užtikrinimas.

Vertinamieji subjektai: Finansų ministerija – plano „Naujos kartos Lietuva“ vadovaujančioji institucija, Energetikos ministerija, Ekonomikos ir inovacijų ministerija, Socialinės apsaugos ir darbo ministerija, Susisiekimo ministerija, Sveikatos apsaugos ministerija, Švietimo, mokslo ir sporto ministerija – atsakingos už 75 proc. vėliausio plano laikotarpio rodiklių pasiekimą.

Vertinamas laikotarpis: nuo plano patvirtinimo 2021-07-28 iki 2024-09-30. Siekdami įvertinti pokyčius, naudojome ir vėlesnių laikotarpių gautus duomenis.

Vertinimo apimtis ir taikyti metodai išsamiau aprašyti 2 priede „Vertinimo apimtis ir metodai“ (35 psl.).

Pagrindiniai vertinimo rezultatai

Dėl laiku nepasiektų rodiklių ir nepateiktų mokėjimo prašymų, vėluojama įgyvendinti planą. Per likusį 34 proc. plano įgyvendinimo laiką reikės atlikti investicijų, kurių vertė sudaro ne mažiau kaip 2 848 mln. Eur arba 74 proc. Lietuvai skirto plano finansavimo. Neįgyvendinus plano visa apimtimi, rizikuojama nepasiekti nacionalinių tikslų.

Dėl 6 nepasiektų rodiklių 9 mėn. vėluojama pateikti 477,5 mln. Eur mokėjimo prašymą

Praėjus 66 proc. plano įgyvendinimo laiko, pasiekti 92 iš 218 arba 42 proc. rodiklių. Atsižvelgiant į plane nustatytus orientacinius terminus, iki 2024-09-30 vėlavo 17 iš 98 rodiklių pasiekimas. Dėl 6 iki šiol nepasiektų rodiklių vėluojama pateikti mokėjimo prašymą trečiai 477,5 mln. Eur vertės negrąžintinos paramos daliai gauti. 4 rodikliai susiję su mokesčių pakeitimais, kurie svarstomi Seime nuo 2023 m. birželio mėn., 1 rodiklis susijęs su nebaigta kurti vieno langelio principu veikiančia mokymosi visą gyvenimą informacine sistema, dar vienas – su priimtais ne visais teisės aktais dėl ilgalaikių strateginių viešojo ir privačiojo sektorių partnerystės projektų naudojimo. Mokėjimo prašymas antrai 221,8 mln. Eur vertės negrąžintinos paramos daliai gauti pateiktas 2024-09-16, vėluojant 9 mėn., tačiau anksčiau, nei planuota, pateiktas mokėjimo prašymas antrai 310,3 mln. Eur vertės paskolos daliai gauti, todėl iš viso iki 2024-09-30 pateikta mokėjimo prašymų 167,2 mln. Eur mažesnei sumai, nei planuota (1 skyrius, 10 psl.).

Sudarytos sutartys dėl 93 proc. investicijų, tačiau jų įgyvendinimo išlaidos nesiekia 30 proc. plano

Investicijos, siekiant plano rodiklių, auga, tačiau atsilieka nuo suplanuotų terminų:

- ✓ Paskelbta kvietimų 99 proc., sudaryta projektų sutarčių 88 proc., projektų vykdytojams išmokėta 24 proc. šaliai skirtos negrąžintinos paramos. Dėl laiku nepasiektų rodiklių ir dėl to vėluojamų pateikti mokėjimo prašymų, Lietuva gavo 419,9 mln. Eur arba 28 proc. mažiau negrąžintinos paramos, nei planuota. Projektų vykdytojams pervesta 51 proc. gautos paramos arba 66 proc. mažiau, nei planuota iki 2024-12-31. Išmokėjimai

projektų vykdytojams rodo investicijų įgyvendinimo intensyvumą, nes pinigai išmokami už patirtas išlaidas arba kaip avansiniai mokėjimai.

- ✓ Visai paskolos sumai sudaryti finansavimo susitarimai su Nacionaline plėtros įstaiga, Vyriausybės nutarimu padidintas jos įstatinis kapitalas ir įstaigai pervesta 30 proc. šaliai skirtos paskolos. Gauta 1,6 karto didesnė paskolos suma, nei planuota, ir Nacionalinei plėtros įstaigai išmokėta 96 proc. išlaidų plano, tačiau faktiškai patirtos išlaidos rodikliams pasiekti sudarė 45 proc. išmokėtos sumos (2 skyrius, 13 psl.).

Ministerijos imasi veiksmų rizikoms valdyti, tačiau pasiekta rodiklių būklė rodo, kad planuoti pokyčiai bus įvykdyti ne visa apimtimi

Planuota apimtimi nebus pasiekti 12 iš 45 vertintų rodiklių, susijusių su netaršių transporto priemonių įsigijimu, viešų ir privačių įkrovimo prieigų įrengimu, startuolių ekosistemos plėtros skatinimu, mokslo ir verslo skatinimu dalyvauti tarptautinėse mokslo ir inovacijų programose, centralizuotų viešųjų pirkimų gerinimu ir užimtumo rėmimo priemonių didinimu, orientuojantis į aukštą pridėtinę vertę kuriančias darbo vietas, skaitmeninę ir žaliąją transformaciją. Nepasiekus rodiklių visa apimtimi, deramasi su Europos Komisija dėl rodiklių tikslinimo, siūlant alternatyvius rodiklių pasiekimo būdus arba mažinant siektinas reikšmes. Sumažinus planuotas apimtis, gali tekti ieškoti kitų priemonių nacionaliniams tikslams pasiekti, nes plano rodikliai ir jiems suplanuota finansinė parama prisideda siekiant Nacionalinio pažangos plano tikslų (3.1 poskyris, 18 psl.).

Priemonių, susijusių su individualių elektros energijos kaupimo įrenginių montavimu ir netaršių viešojo transporto priemonių įsigijimu, 2 tarpiniai rodikliai nebus pasiekti suplanuotu laiku, nors galutinius siektinus rodiklius planuojama pasiekti laiku (3.2 poskyris, 24 psl.).

17 iš 45 vertintų rodiklių pasiekimo eiga rodo rizikas, kad planas nebus įgyvendintas laiku ir (arba) visa apimtimi. Rodikliai susiję: su pažangios terapijos centro sukūrimu ir sveikatos priežiūros įstaigų modernizavimu, misijomis grįstų mokslo ir inovacijų programų įgyvendinimu, elektros energijos gamybos iš atsinaujinančių energijos išteklių pajėgumų didinimu, jūrinių vėjo elektrinių plėtros ir infrastruktūros įrengimo darbais, elektroninės kelių rinkliavos sistemos įdiegimu, elektrinių autobusų surinkimu ir modifikavimu, biometano dujų gamybos įrenginių statyba, lietuvių kalbos išteklių, reikalingų kuriant dirbtinio intelekto sprendimus, kūrimo ir kolegijų pertvarkos projektų įgyvendinimu (3.3 poskyris, 25 psl.).

12 iš 45 vertintų rodiklių nebus pasiekti planuota apimtimi, nes įgyvendinamos priemonės nesulaukė pakankamo kiekio tinkamų paraiškų, o pasiūlytos atnaujintos finansavimo sąlygos nepaskatino jomis naudotis. 19 iš 45 vertintų rodiklių vėluojama pasiekti dėl pernelyg optimistinių terminų, kurie nustatyti neįvertinus su plano įgyvendinimo pradžia pradėtos diegti naujos strateginio planavimo sistemos, prie kurios pereiti reikėjo laiko, todėl ilgiau, nei planuota, truko plėtros programų ir pažangos priemonių aprašų rengimas. Užsitęsęs šioms veikloms, vėlavo kitų pradžia. Taip pat ilgiau, nei planuota, truko projektų finansavimo sąlygų ir projekto įgyvendinimo planų parengimas, derinant šiuos dokumentus su kitomis įstaigomis ir institucijomis. Rodikliams, susijusiems su statyba ir rekonstrukcija, suplanuotas per trumpas laikas, ypač tais atvejais, kai reikia parengti

techninį projektą. Pagrindinės ministerijų rizikų valdymo priemonės: projektų finansavimo sąlygų tikslinimas, skatinant naudotis siūlomomis priemonėmis ir pratęsiant įgyvendinimo terminus; papildomo finansavimo paieška; derėjimasis su Europos Komisija dėl rodiklių apimčių, turinio ir terminų tikslinimo (3 skyrius, 17 psl.).